

DÉRYNÉ SZÍNHÁZ

ÁLLAMI
FALUSZÍNHÁZ

BUDAPEST, VII.,
ÉVA UTCA 19.

MOLIÈRE

A NŐK ISKOLÁJA

Vígjáték 5 felvonásban
Fordította: Heltai Jenő
Rendezte: Várady György

Pintér Rózsi,
Deák Ferenc,
Deésy Mária,
Várady György

Ára : 1,50 Ft

Kiss László

Fodor Dezső

Unger Rudolf

Krémer Ferenc

DÉRYNÉ

SZINHÁZ

ÁLLAMI FALUSZINHÁZ
Budapest, VII., Éva u. 19.

MOLIÈRE

A NŐK ISKOLÁJA

Vígjáték 5 felvonásban
Fordította: Heltai Jenő

Személyek:

Arnolphe, más néven De la Souche úr ..	Várady György
Agnes, ártatlan fiatal lány, Arnolphe neveltje	Deésy Mária
Horace, Agnes szerelmese	Kiss László
Alain, parasztember, Arnolphe szolgája	Deák Ferenc
Georgette, parasztasszony, Arnolphe cselédje	Pintér Rózsi
Chrysalde, Arnolphe barátja	Krémer Ferenc
Enrique, Chrysalde sógora	Fodor Dezső
Orente, Horace apja, Arnolphe jó-barátja	Unger Rudolf

Történik Párizsban

Díszlettervező: Rajkai György
Jelmeztervező: Rimanóczy Yvonne
Rendezte: Várady György

7 éven aluli gyermekek az előadást nem látogathatják.
Szünet a II. és IV. felvonás után

I. Arnolphe, aki ismeri társadalmának erkölceit és mulat a felszarvazott férjek tudatlanságán, úgy akarja biztosítani saját homlokát a házasságban, hogy feleséget — nevel magának. Egy nincstelen szegény asszonytól elkérte leánykáját, zárdába dugta, hogy ott kívánsága szerint neveljék tudatlanságban, butus kis cselédnek. Onnan kihozta s egyik házában elrejtette, hogy a társaság el ne rontsa. Ebbe a házba — ahol álnevet használ — érkezik meg Arnolphe. Háza előtt találkozik Horace-szal, öreg vidéki barátjának Oronte-nak fiával, kitől megtudja, hogy napok óta Párizsban tartózkodik, kitűnően érzi magát, mert már szerelmi kalandja is akadt. Kiderül, hogy a megértő partner — Ágnes, Arnolphe féltveőrzött, sajátmagának nevelt, ártatlan butusa...

II. Ágnes ártatlanul elmondja Arnolphe-nak: hogyan ismerkedett meg Horace-szal, aki gyönyörűségeket mondott neki, kezét csókolt s ő össze is esküdnék az ifjúval szívesen. Arnolphe kétségbeesetten levegő után kapkod...

III. Arnolphe előadást tart Ágnesnek a feleségek kötelességeiről. Sőt, egy könyvet is ad neki, melynek címe: „A házasság parancsolatai, avagy a férjes asszonyok kötelességei, valamint azok mindennapi gyakorlása.” Parancsok sorakoznak benne egymásután az asszonyi hűségről, frizuráról, ruháról, arcpirosításról, kacérságról, udvarlókrol, a kerítő ajándékokról, titkos levélkékről, táncszcenvedélyről, kártyázásról, takarékoságról. — Megjelenik Horace, aki nem tudván, hogy kalandjának nője éppen Arnolphe Ágnes, kikotyogja, hogy szerelmének zsarnoka hazaérkezett, őt a cselédek nem engedték be Ágneshez, aki ablakából haragosan egy vázát dobott a fejéhez. De a vázában levélke volt. Horace a vallomásszerű levelet felolvassa a leforrázott Arnolphe-nak.

IV. Arnolphe kitanítja szolgáit, hogy miképpen bánjanak el Horace-szal, ha Ágneshez közeledni akar. Arnolphe közben megtudja Horace-tól, hogy ő már bentjárt Ágnes szobájában, de a zsarnoka megzavarta őket. Éjjel azonban Ágnes hármaskörhöz jött, ő Ágneshez hágsón találkára megy. Arnolphe előkészíti embereit a lovag fogadására — bottal, ököllel.

V. Arnolphe azt hiszi, hogy szolgái agyonütötték az éjjel Horace-t, aki legnagyobb megrökönyödésére egyszerre csak előtte terem. Elmondja esetét, s hogy szerelme most már nem akar elszakadni tőle, zsarnokától megszökik. Arra kéri Arnolphe-ot, rejtse el magánál a lányt, amíg apja megérkezik s beszélje rá ő is barátját, hogy beleegyezésével a lányt nőül vehesse. — Az apa megérkezik. Azért jött, hogy Horace-t egy kiszemelt lánnyal megnősítse. Horace tiltakozik, Arnolphe az apa mellett áll ki hangoskodva. De beüt a váratlan fordulat: kiderül, hogy Horace-nak az apa Ágnes szánta, akinek romantikus élettörténete megoldja a rejtélyt... A szerelem mindent legyőz — Ágnes és Horace egymáséi lesznek.

A rendező a darabról:

Színházunk nem először tűz műsorára Molière-művet. „A nők iskolája”-nak bemutatásával kapcsolatban mégis sok új izgalmas probléma adódott. Erről szeretnék néhány mondatban beszámolni.

„A nők iskolája”-ban a szerelem egyenlő a szabadsággal s az ezért való küzdelem ad kibontakozási lehetőséget még egy olyan mesterségesen elbutított leánynak is, mint amilyen a darab fiatal női hőse, Ágnes. Ezt az igen komoly alapvető konfliktust mulatságos történet keretében példázza az író. Hogy ez nem kis feladat, arról maga is így írt annakidején: „Mikor embereket festünk, azokat természet után kell festenünk. Mindenki azt kívánja, hogy találó képet adjunk s semmit sem tettünk, ha a század embereit felismerhetővé nem tettük alakjainkban. A vígjátékban ezenfelül még mulattatni is kell, pedig nem kis mesterség mindenféle embert megnevetetni.” Láthatjuk tehát, hogy Molière nem kis igénnyel viszi színpadra mondani- valóját, hiszen kétségtelenül összetett feladatot jelent az, hogy érvényesüljön mind az értékes drámai mag, mind a jellegzetesen humoros helyzetek sorozata. Ennek a kettősségnek helyes arányú megteremtése és megtartása igényes feladatot jelent rendezőre, színészre nézve egyaránt. Mi az, amivel Molière igen jelentékeny segítséget nyújt a mű színpadraállításának munkájánál?

A darab formai megoldása. A vígjáték könnyed, játékos rímekben szólaltatja meg a szereplőket s ez a verses forma itt hidat jelent nézőtér és színpad között. Szinte diktálja, kínálja költői könnyedén szárnyaló soraival az író (és a zseniális fordító, Heltai Jenő), hogyan is kell játszani és érteni a mondanivalót. Bár lehet, hogy a prózához, hétköznapi beszédhez szokott fül számára eleinte szokatlan a vers zenéje, de egy idő után lehetetlen, hogy ne érzékeli a nézők a derűs muzsikájú verses beszéd eredeti, kellemes légkörét.

A színpadkép. Mint ahogy a való életben sem beszélhetünk állandóan versben — viszont az író által megteremtett színpadi világban igen — ugyanúgy nem kell ragaszkodnunk a valóság szolgái másolásához, ha „A nők iskolája”-nak színpadi játékterét kialakítjuk. A kis színpadi terület, mely rendszerint rendelkezésünkre áll, szinte megköveteli, hogy éljünk a stilizált díszletmegoldások lehetőségével. Igyekeztünk tehát ennek a követelménynek is megfelelni, hogy így kapcsoljuk össze a modern színpadművészet új útjait előadásunk egészének kicsengésével.

Váradi György

„A nők iskolája”

Molière legtöbb vígjátékában a polgárság családi erkölcséről rántja le a leplet. A nő gazdasági kiszolgáltatottságával, megalázó helyzetével, a vagyonos férfi akaratának feltétlen érvényesülésével szembeállítja a kölcsönös szerelemre és megbecsülésre épülő házasságot. A párválasztás szabadságában látja az ember boldogságának nélkülözhetetlen feltételét. Kigúnyolja a kiváltságok haszonélvezőit és a színpadon erkölcsileg megsemmisíti őket.

Drámaírói pályájának legnagyobb sikerét életében Molière a „Nők iskolája” c. vígjátékával aratta. A világsikert jelentő vígjáték alapeszméje: a társadalmilag kiszolgáltatott, tudatlan fiatal leány számára a szerelem olyan iskola, amelyik érdekei megvédésére képesíti.

A komédia főkonfliktusa Arnolphe, a középkorú, művelt, vagyonos polgár és Ágnes, a szándékosan tudatlanságban tartott fiatal leány között zajlik. Arnolphe úgy véli: a vagyon feljogosítja a férfit, hogy korlátlan hatalma és felsőbbbsége legyen feleségén. A leány örüljön, hogy feleségül veszik és eltartják. Ágnes a legdurvább zsarnokság és elnyomás ellenére — amikor a szerelem ébredésnek kezd szívében — a boldogsáért vívott harcban kifejleszti természetes hajlamait és az igazságát, amelyik tár-

sadalmi igazság is, méltóképpen képviseli a minden hájjal megkent ellenféllel szemben. Észreveszi annak bölcselkedésében a hamisságot, mindennek az okát tudakolja, s rátapint annak az erkölcsnek és azoknak a szokásoknak a gyalórságára, amelyekkel Arnolphe le akarja őt igázni. Védekezésből támadásba megy át. Ennek a lelki fejlődésnek az ábrázolása példátlanul finom és művészi.

A vígjáték humorának bőséges forrása Arnolphe jelleméből és abból a helyzetkomikumából táplálkozik, hogy Horace, Ágnes ifjú szerelmese vetélytársának, Arnolphe-nak meséli el a hódításának történetét. Arnolphe azért válik nevetségessé, mert szembeszáll a szerelmesek igazságával és vesztésként hagyja el a színpad küzdőterét. Külön büntetés a számára, hogy cselszövésének leplezése érdekében mindig kénytelen együtt nevetni szerelmi vetélytársával, amikor az tulajdonképpen rajta csúfolódik.

Akiben szenvedély nincs, abban semmi sincs. „A nők iskolájá”-nak hősei szenvedélyesen küzdenek elveikért. Az ebből fakadó drámai feszültség megragadja lelkünket és gondolkodásra késztet.

E. Kovács Kálmán dramaturg

A DARABBAN SZEREPLŐ SZÍNÉSZEK EDDIG A FALUSZINHÁZBAN — TÖBBEK — KÖZÖTT JÁTSZOTTÁK :

Deák Ferenc a „Cseresznyevirágban” a bírót, a „Mézeskalácsban” Mordizom-ot ;
 Krémer Ferenc a „Pénz és szerelem”-ben Hodges szenátort, a „Tacsó”-ban Giuliot;
 Pintér Rózsi „Tartuffe”-ben Pernellet, a „Dankó Pistában” a polgármesternét;
 Unger Rudolf a „Montmartrei ibolya”-ban a színigazgatót ;
 Váradi György a „Tacsó”-ban Toto mérnököt.

A DARABBAN ELŐFORDULÓ IDEGEN SZAVAK SZÓTÁRA :

Alpári sor = nyomorúság, szegénység Cesszió = hagyaték
 Hymen lánca = házasság Panurge = furfangos, ravasz ember
 Pantagruel = óriás fia, ördög Praefixum = előleg
 Szentencia = vélemény

1951—57-IG BEMUTATOTT DARABOK NÉZŐINEK ÉS AZ ELŐADÁSAINAK SZÁMA MEGYÉNKÉNT

Megye	Néző-szám	Előadás-szám
Baranya	27 105	129
Bács	96 323	321
Békés	35 253	157
Borsod	66 834	269
Csongrád	9 081	24
Fejér	337 701	1 053
Győr-Sopron	54 954	233
Hajdú-Bihar	56 555	209
Heves	238 625	947
Komárom	287 411	988
Nógrád	247 760	999
Pest	452 654	1 548
Somogy	262 863	913
Szabolcs-Szatmár	209 310	738
Szolnok	7 594	20
Tolna	156 944	660
Vas	229 293	999
Veszprém	249 325	955
Zala	197 149	792

6 év alatt összesen: 3 222 734 11 864

MOLIÈRE-RŐL...

„...Az úgynevezett felsőbbrendű vígjátéknak Molière lett az első igaz mestere...”

„...Molière alkotásaiban egyesül a középpörög vígjáték, a plautusi szellem, a spanyol komédia, az olasz renaissance vígjátéka, a francia farce (szatirikus élű bohózat) magának a költőnek nagy éleslátásával, komikai erejével, szatirikus hajlandóságával és sok helyen szubjektív érzésével...”

(Sebestyén Károly „Dramaturgia”)

„...Molière az az író, aki egy műfaj keretein belül learatott minden, ami le-aratható...”

(Wiegler „Világirodalom története”)

„...Molière minden idők legnagyobb vígjátékírója, a franciák nemzeti büszkesége...”

(Babits „Európai irodalom története”)

„...A molièrei vígjáték a józan ész és az igazi erkölcs tiltakozása volt minden ártalmas vétek és minden káros divat ellen s fegyvere és eszköze a tiszta komikum volt, a nevetségesség, amely öl...”

(Dr. Hevesi Sándor „A vígjáték paradoxonja”)

„A NŐK ISKOLÁJÁ”-RÓL

„...A „Nők iskolájá”-ban része van Molière tulajdon tapasztalatainak, tele van keserű szatírával a kor tévesztett útra terelt nőnevelése ellen...”

(Sebestyén Károly „Dramaturgia”)

„...A „Nők iskolájá”-val Molière egész írói pályáján a legnagyobb külső sikert érte el...”

„...Ez volt Molièrenek első nagy remekműve, melyben már a világirodalomnak legnagyobb vígjátékköltője gyanánt áll elének...”

(Haraszi Gyula „Molière élete és művei”)

„...Arnolphe felsülései bebizonyítják, hogy a gyakorlatban mit is érnek a nők neveléséről vallott reakciós elvei...”

„...Molière a vígjátékban kipellengérezte a feleségeiken zsarnokoskodó férjeket, a nők és férfiak egyenjogúságáért harcol...”

(Mihályi Gábor „Molière”)

„Boileau kritikájából: „...A mű minden sora szép, minden sora hasznos. Egy-némely legtréfásabb szava bölcs oktatással felér...”

(Lindau Pál „Molière”)

MOLIÈRE MAGYARORSZÁGON...

„...Molière neve, akárcsak hazájában, nálunk is a társadalom-haladás, a kulturális előretörés, az irodalmi fellendülés zászlóvivőinek nevéhez kapcsolódik...”

„...Kelemen László első állandó magyar színtársulatában magyar Molière előadások: A „Tettetett beteg” (Képzelt beteg) Kelemen László és a „Zsugori” (Fösvény) Simai Kristóf fordításában...”

Molière bemutatók: Kolozsvár, Nagyvárad, Debrecen; a fordítók között: Kazinczy, Döbrentei, Csokonai.

„...A tények, számok, statisztikailag is lemérhetővé teszik népszerűségét, de meggyőzőbbek azok a levelek, azok a bírálatok, amelyek egy-egy Molière-bemutatót, a Faluszínház egy-egy tanyai Molière-előadását kísérik...”

(Mihályi Gábor „Molière”)

Összegejtötte: Dr. Bánóczy Dezső

SZÍNHÁZUNK

EZIDEI BEMUTATÓINK SAJTÓKRITIKÁIBÓL SZEMELVÉNYEK:

„...A csillogó jelzők, a káprázatos szóképek nem céltalanul hullanak a levegőbe. Egy emberként pisszen közbe a közönség a szomszédnak sügött leghalkabb félmondatra, vagy a rosszkor feldöccenő nevetésre. Nevet a nézőtér Mercutio szellemes szójátékain, apró asszonyi jajok görnyedeznek a halálosvégű kardszúrások után, s a fájdalom moraja zúg a „száműzetés” szó kimondása után... S mi még kételkedtünk, hogy megértik-e Shakespearet? (Nem ártana már utánanézni, kik és miért hajtogatják, hogy a vidékre „könnyű” dolgok kellenek)...”

Shakespeare Perkátán „Esti Hírlap”)

„...Dalok, duettek, vidám táncok, süket nagynéni, pergőnyelvű szobalány: mindez nagyon is alkalmas arra, hogy a közönséget állandó derűtségben tartsa. És az oroszlányiak derülnek is és hatalmas tapssal fejezik ki afeletti örömeiket, hogy a végén Mihály és Erzsike, meg a parádés kocsis és a szobalány lagzira készülnek. — Szeretik a színészeket Oroszlányban...”

(„Az eladó birtok”(ról a Rádió)

„...Amikor felvonások után legördül a függöny, a közönség viharos tapssal ünnepli a színészeket. A negyedik felvonás után — halljátok, ó pestiek, senki sem tülekedik a kijárat felé — felcsendül az igazi vastaps és percekig hajlonganak a színészek a piros bársonyfüggöny előtt. Dicsérjünk meg egyeseket és kritizáljunk meg másokat? Nem. Itt mindenki a helyén volt, mindenki jó alakítást nyújtott, mert ezt mutatta a közönség feltétel nélküli elismerése...”

(„Három szegény szabólegény”-ről a Pestmegyei Hírlap)

„...A „Pillangó” előadása — mindent egybevetve — komoly művészi munka s eredményét tekintve, a Déryné Színház legjobb előadásai közé tartozik...”

(„Pillangó”-ról a Középdunántúli Napló)

„...Több mint hatéves fennállása során a Faluszínház nyilván nem kevés művészi feladatot oldott meg jól, mégis szinte meglepő, hogy az a színházi együttes, amely mindennap más színpadon építi fel a díszleteit, minden este más közönség előtt mutatkozik be, olyan sikerre vigyen egy színdarabot, mint Móricz Zsigmond talán legszebb kisregényének színpadi változatát, a „Pillangó”-t...”

(A „Pillangó”-ról a Népszabadság)

MOLIÈRE

1622-ben született Párizsban. Jogász, ügyvéd, színész, színiigazgató, házi szerző;

1646-tól vándorszínész;

1658-tól ismét Párizsban;

1661-ben „Férjek iskolája”;

1662-ben megházasodik; ez év dec.-ben „A nők iskolája”;

1664—1673-ig darabjai: „Misanthrope”, „Tartuffe”, „Don Juan”, „Dandin György”, „Fösvény”, „A botcsinálta doktor”, „Tudós nők”, „Képzelt beteg”;

1673. febr. 17-én meghal a színpadon a „Képzelt beteg” előadásán.

Molière mint Arnolphe

*A nők iskolájának első
kiadása (Agnes és Arnolphe)*

**L'ESCOLE
DES
FEMMES.**
COMEDIE.

ACTE PREMIER.
SCENE PREMIERE.
CHRISALDE, ARNOLPHE
CHRISALDE

Vous venez, dites-moi, pour lui
donner la main?
ARNOLPHE
Ouy, je veux terminer la chose dans
demain.

CHRISALDE
Non, femme, les froids, & l'on peut se me fâcher.
Sans crainte d'être coité, y a-t-il rien de terrible?

**Magyar Színházi Intézet
Színháztörténeli Múzeuma**